

— Han blev då inte bortbyting nå, den som Mas Kisti fick ”sud å sjom”.

— ”Sud å sjom?”

— Ja, de skulle buföra från Åsen, men då de kom mitt ut på sjön, hade hon känt att det var tid för henne att föda och barnet kom, men de hade lyckats ta sig tillbaka i land till Björka med sturbåtn, och där hade de visst kunnat ta hand om henne i Lanser-gården, så de andra kunde ta sig till Soll med kreaturen.

— Ja, det var väl din farmor (säger hon åt mej) som sköt ur sig en i en torvströstack borta i Trint-lider i Bråmåbo. — ”Åjj-jäjj uku ställning!” lät det från lidret, där Trint och hans hustru sov i ladan intill. Hust-run vaknade först och trodde att det spökade i lidret, så hon väckte mannen. ”Åj, uken e jän?” hade hon tyckt. — Och jag fick upp jag och in och bädda åt henne i stugan och lägga barnet i ”pallen” och leta fram en kruka brännvin åt dem. De ska ha nå sånt i sej, ser du! — Och sen då det började bli morgon, då bar det av för henne. — ”Vir skum nu full go emat möjtå, ina nån si våss,” sa hon. (Ja, så gick det till, då Skräddar Jöns Larsson, senare Lärka, föddes. Hans mor var på hemväg från Bråmåbo till Rothagen. Hon hade börjat känna ”tiden ute” under arbetet där och skulle skynda hem, orkade aldrig, drog sig längs gärdesgården och till slut in i ett lider, där det fick ske.)

(Övers fr soldmål)

K.L.

Sund Anders ”fosterbarn”

Födelse — död. Vägens början och slut. Utan dem skulle ett mänskoliv inte vara ett liv. Därför omger vi dem med riter, olika för olika folk och tider. Men ibland kommer livet, liksom döden, alldeles oanmält. Här kommer ännu en skildring, nästan från våra dagar, men ändå så långt borta i tiden tycker vi. Blixt Emma, en nu levande och vital kvinna, berättar om hur hon kom till världen för snart 84 år sedan.

Lund Margit har berättat om hur hennes farmor Stjernermas Kari fick hjälpa till:

”Det var i september år 1900 och bråd skördetid. Min syster Kari, 16 år, var i Björka med kreaturen och lilla syster Hilda, som var 3 år. Far och mor, Blixt Nils och Lill-Lavas Kari, var på Soll för att skörda. (Det var två Lavas-släkter med en Karin i varje. Stur-Lavas Kari var till sin förtrytelse liten, men Lill-Lavas Kari var större.) — Far var hemma vid gården i S. Bengtsarvet för att hässja vad man skurit dagen före, men mor gick till Lavastäppan nere vid sjön i Utanmyra (c:a en halvmil) för att ensam skörda kornet där. Hon var duktig på sånt. Hon både skar säden och tog upp och band den själv, det blev 90 band eller 10 snesar. (Jag tycker den arbetsprestationen i det tillståndet låter otrolig, men Emma berättar att hon var med sin mor dit en gång många år senare, när hon skulle skära rågen där, som det året blivit ovanligt lång och kraftig. Modern både skar allt och tog upp lika mycket som Emma själv hann med.)

— Men då kände modern att hennes tid var kommen, och att barnet som hon väntade ville fram. Hon skyndade sig i väg för att komma till byn men måste först över en bäck i en djup ravin. Hon trodde aldrig att hon skulle kunna ta sig över men lyckades till sist och drog sig upp till ravinens kant. Där blev hon liggande — .

Vid samma tid tog Stjernermas Kari sin korg och gick till potatisåkern ner emot sjön för att hämta potatis till middagen. Men hon kände en oemotståndlig ingivelse att gå längre söderut, så hon ställde ifrån sig korgen och gick mot bäcken till. När hon kom i närheten av ravinens kant, fick hon höra ett vrålade djuriskt läte därifrån, som inte var som en människas, men samtidigt såg hon ett par händer sträckas upp över ravinkanten. Hon skyndade fram och såg Kari liggande där. Hon lyckades till slut få Karins arm omkring sin nacke, och kunde med uppbyggande av sina yttersta krafter ömsom dra och ömsom släpa henne till Sundgården, som låg närmast. Så fort hon fått henne innanför tröskeln, föddes barnet. Sund Anders, som var ensam hemma, fick springa efter barnmorskan, Skinner Anna, som tog hand om henne. Till slut kom hon upp i sängen i kammaren och fick ta igen sig lite.

Under tiden var Kistnis Kari, mor i gården, i Mora, och när hon kom hem till sin gård kunde hon inte tro sina ögon. Där hängde barnslättar och barnplagg, som Skinner Anna lånat ihop, på ett streck över gården,

och det hade det aldrig gjort förr, för de hade inga egna barn. Men så småningom klarnade sammanhanget.

Men i Björka väntade döttrarna och djuren. Blixt Nils hade ännu ingen egen häst, så efter tre dagar tog Lillpers Ull en kärrskrinna, en vagn med endast ett hjulpar och helt utan fjädring, lade en hötapp på botten, och så fick Kari och den lilla färdas den långa och knaggliga vägen till Björka. Och nog var det tur att hon kom, för där låg den unga Kari i lunginflammation och hög feber. Men lilla Hilda var väldigt glad åt att få en liten syster att pyssla om och så småningom leka med. Men någon vilotid kunde det ju inte bli.”

Sund Anders räknade alltid Emma som sitt eget barn, eftersom hon var född i hans hem, och han skulle gärna velat behålla henne som fosterbarn, men familjegemenskapen var stark, och hellre slet man än skiljdes åt.

Nu har alla hunnit bli gamla. Föräldrarna som hann få 12 barn har gått ur tiden, och systemen Karin hann bli 99 år. Men än lever fyra av systerkonen, alla över 80 år gamla. Ett starkt släkte! — Livet kom helt naturligt att bjuda på många prövningar, men Lill-Lavas Kari hade en ovanlig tro och själsstyrka, som Emma tror beror på att modern gick in i livets villkor med ett innerligt böneliv och en stark förlitan på en Högre makt.

L.S.

Hur barn uppföddes med ”flaska” innan dinappar fanns att köpa

I min ägo har jag en gammal sak som jag fått efter min mormor. Det är en hörnflaska liknande ett kruthorn — efter mormors far. Han har sitt namn och bomärke inskuret i dess botten. Hans namn var Rull Olof Olsson från Bråmåbo, och han var född 1782.

Ingen, som jag frågat, har vetat vartill denna sak använts, men en dag kom ett barndomsminne för mig, där jag såg just hur en liknande pjäs